

Opgave 2 Gevoelswerk

In het vliegtuig is het een taak van stewardessen om zenuwachtige passagiers op hun gemak te stellen door zelf rust uit te stralen. In onderstaande advertentie zie je enkele eisen die aan het werk van stewardessen gesteld worden.

tekst 3

Ben jij gastvrij, onderzoekend, open-minded en verbindend? Dan beschik jij wellicht over de typische KLM-spirit.

- Je optimistische en opgewekte aard helpt je om vol energie lange werkdagen te maken.
- Je bent in staat om zonder al te veel voorbereidingstijd de juiste keuzes te maken.
- Contact maken is voor jou een vanzelfsprekendheid, of dit nu met klanten, collega's of onbekende culturen is.
- Je hebt geen zichtbare piercings, tatoeages en tandversieringen.

naar: www.klm.com - 2016

Stel dat Tessa aarzelt of ze zal solliciteren. Ze vindt KLM een geweldig bedrijf en denkt dat het een goede carrièrestap voor haar is. Ze herkent zich in de beschrijvingen van de meeste eigenschappen uit de advertentie.

Toch voelt ze zich ongemakkelijk over de nadruk die gelegd wordt op de persoonlijke

eigenschappen in de advertentie; het lijkt wel alsof ze meer wordt beoordeeld op wie ze is dan om wat ze doet. Ook zou de baan betekenen dat ze niet die tatoeage kan laten zetten waarover ze fantaseert.

Kortom: Tessa betwijfelt of ze wel kan voldoen aan alle eisen die aan haar karakter gesteld worden.

Christine Korsgaard legt haar opvatting over de waarde van authenticiteit uit met het begrip 'praktische identiteit'.

- 2p **9** Leg Korsgaards opvatting over authenticiteit uit met Tessa's twijfel over de sollicitatie. Geef daarbij twee van Tessa's conflicterende praktische identiteiten weer.

Voor belangrijke beslissingen, zoals over je carrière, is zelfkennis nodig. Volgens de introspectietheorie kun je zelfkennis verkrijgen door naar je innerlijke stem te luisteren.

Ludwig Wittgenstein gebruikt bij zijn kritiek op de introspectietheorie een vergelijking van een kever in een doosje.

- 2p 10 Geef aan wat de kever in deze vergelijking voorstelt.
Leg met deze vergelijking uit dat de introspectietheorie volgens Wittgenstein leidt tot solipsisme.

Ook de Deense professor Svend Brinkmann heeft kritiek op de introspectietheorie. Hij heeft kritiek op de toename van het aantal zelfhulpboeken waarin mensen worden aangemoedigd hun ware ik te ontdekken:

tekst 4

Het is een veelgehoord advies als je iemand een probleem voorlegt: "Je moet naar je intuïtie luisteren en ontdekken wat goed voelt."

Dit is slecht advies. Hoe meer je naar je innerlijke stem luistert, des te slechter gaat het met je. Je moet leren dat je ego niet de sleutel in bezit heeft voor de essentiële gedachten over hoe je je leven moet leven, maar dat het ego als zodanig een idee is, een constructie die door de cultuurgeschiedenis is geformuleerd en dus op zich meer buitenkant dan binnenkant is.

naar: Standvastig, Svend Brinkmann - 2016

- 2p 11 Volgens Wittgenstein is zelfkennis een sociale aangelegenheid.
Leg Wittgensteins opvatting over zelfkennis uit.
Leg vervolgens uit dat Brinkmanns opvatting aansluit bij die van Wittgenstein.

Volgens het advies in tekst 4 is zelfkennis een kwestie van 'ontdekken'. Over het bestaan van het zelf verschillen David Hume en Immanuel Kant van opvatting. Kant levert daarbij kritiek op Humes sceptische argumentatie dat het zelf niet bestaat.

- 2p 12 Geef aan:
- welke rol introspectie in Humes argumentatie speelt en
 - welke kritiek Kant op Humes opvatting over het zelf heeft.

Werk waarbij je bepaalde gevoelens moet hebben om het goed uit te kunnen voeren noemt Brinkmann 'gevoelswerk'.

Vroeger bestond gevoelswerk alleen maar in de bijzondere dienstverlening zoals in het vliegtuig, maar volgens Brinkmann is het aantal banen waarin gevoelswerk gevraagd wordt enorm toegenomen. Hij heeft kritiek op de moderne arbeidsmarkt waarin van personeel gevraagd wordt dat het steeds positievere gevoelens heeft.

Tegenwoordig moet een medewerker bij een bank of gemeentehuis vooral “een enthousiaste teamspeler met een hands-on-mentaliteit” zijn en is het zijn eigen verantwoordelijkheid om met trainingen en zelfhulpboeken zulke positieve emoties te ontwikkelen. Dit gevoelswerk leidt volgens Brinkmann tot meer burn-outs en depressies; mensen willen positiever, enthousiaster en flexibeler zijn dan mogelijk is. En als het dan niet lukt, geloven ze dat het hun eigen schuld is. Brinkmann noemt dit de commercialisering van het gevoelsleven: we kopen en verkopen niet alleen arbeid, maar we verkopen ook ons karakter en onze gevoelens. Volgens Karl Marx vervreemdt het kapitalisme de mens van zichzelf en van zijn arbeid. In de tijd van Marx bestond de meeste arbeid uit zwaar lichamelijk werk in fabrieken.

2p **13** Leg uit:

- dat fabrieksarbeiders volgens Marx van zichzelf vervreemdden en
- dat moderne werknemers volgens Brinkmann op soortgelijke wijze van zichzelf vervreemden.

Marx' visie op arbeid verschilt van die van het klassiek liberalisme. Volgens het klassiek liberalisme kan er op de moderne arbeidsmarkt met de toename van het gevoelswerk geen sprake van vervreemding zijn. De moderne werknemer kan daarmee volhouden dat het doen van gevoelswerk als authentiek beschouwd moet worden.

2p **14** Geef twee argumenten vanuit de twee vooronderstellingen van het mensbeeld van het klassiek liberalisme dat het doen van gevoelswerk authentiek is.

Werk is voor veel mensen een belangrijke manier om deel te nemen aan de samenleving. Maar naast een positieve rol bij het ervaren van autonomie of zelfverwerkelijking, kan werk daarbij ook een negatieve rol spelen.

Axel Honneth maakt een onderscheid tussen drie vormen van erkenning die nodig zijn om autonomie te ontwikkelen.

3p **15** Leg voor elke vorm van erkenning uit welke bijdrage die volgens Honneth levert aan autonomie.

Volgens Brinkmann wordt door de toename van gevoelswerk de moderne werknemer bedreigd, omdat van hem wordt geëist dat hij altijd aan zichzelf moet blijven werken om tot zelfverwerkelijking te komen. De moderne werknemer zal volgens Brinkmann iets van zijn karakter moeten opgeven, omdat die zelfverwerkelijking nooit af is en de arbeidsmarkt altijd meer autonomie en authenticiteit van de werknemer zal willen zien. Over autonomie en authenticiteit verschillen Isaiah Berlin, Krista Lawlor, Catriona Mackenzie en Jean-Jacques Rousseau van opvatting.

2p **16** Beargumenteer of jij het eens bent met Brinkmann dat de toename van gevoelswerk de moderne werknemer bedreigt. Gebruik daarbij de opvatting van twee van bovenstaande filosofen over autonomie of authenticiteit.